

BUSKERUD HØYRES ÅRSMØTE LØRDAG 8. FEBRUAR 1986

Kjære venner og medarbeidere -

Nokså nøyaktig fem måneder er gått siden jeg sist hadde anledning til å delta på et møte her i Drammen. I dag må jeg få begynne med å rette en hjertelig takk til alle Buskerud Høyres tillitsvalgte og andre medarbeidere for en aktiv og godt gjennomført valgkamp. I Buskerud fikk innsatsen sin rettmessige belønning: Her gikk Høyre ytterligere frem i forhold til stortingsvalget i 1981.

Men til tross for det meget gode resultat, var utfallet her i Buskerud samtidig en nyttig påminnelse om hvor viktig det er med fortsatt og kontinuerlig engasjement i politikken. Bare 575 stemmer manglet Høyre i Buskerud på å nå enda høyere mål - og erobre et tredje mandat fra Arbeiderpartiet. Så lite manglet altså Buskerud Høyre på å bevare flertall for de tre regjeringspartiene alene. Det er fristende å reflektere over hvor meget tryggere landets økonomi og velferd ville ha vært med bare så få Høyre-stemmer til, og derved tilsvarende

mindre innflytelse for utgiftspartiene. Men la oss se dette også som en illustrasjon av hvilke muligheter Høyre har. Jeg har et sterkt inntrykk av at hele organisasjonen - hele Høyre-familien - allerede er i full gang med å legge et solid grunnlag for ny fremgang ved neste korsvei.

Et slikt solid grunnlag krever både en god organisasjon og en solid politikk - en politikk som peker fremover og som kan gi de svar som morgendagens utfordringer krever. Vi må fortsette vårt aktive reformarbeid for å skape et åpnere og mer menneskevennlig samfunn. Vi må ikke gi oss i arbeidet for å skape en stadig bedre helse- og sosialtjeneste som kan forebygge bedre, lindre flere lidelser og skape økt trygghet. Og vi må aldri glemme våre forpliktelser overfor dem som kommer etter oss; de har også et rettmessig krav på å få de muligheter og den handlefrihet som vi har hatt. Det som noen vil kalle et "utidig mas" om å begrense veksten i de offentlige utgifter - er i virkeligheten uttrykk for det ansvar vi føler for kommende generasjoner. Den økonomiske politikken kan ikke bare ta sikte på å gjøre livet lettere for oss ved at vi skyver problemene foran oss. Vi har også plikt til å gjøre vårt ytterste for å forebygge større problemer for våre etterkommere.

Det kraftige fallet i oljeprisene har på en dramatisk måte understreket hvilken usikkerhet vi som oljenasjon må

leve med. Det har bekreftet betydningen av Høyres stadige kamp for å begrense stigningen i de offentlige utgifter, og dermed også begrense Norges avhengighet av oljeinntektene. Det er ikke lett å få forståelse for at man ikke samtidig kan kreve meget større offentlige utgifter og mindre avhengighet av oljen.

I 1985 mottok staten 47,6 milliarder kroner i inntekter fra oljevirkksomheten. Det er over 20 prosent av statens samlede inntekter og nesten fem ganger så mye som staten tar inn i inntektsskatt. Hvis man f.eks. tenker seg at de oljeprisene og den dollarkursen som ble notert sist mandag skulle holde seg, kan statens inntekter fra oljen gå ned med mellom 25 og 30 milliarder kroner pr. år!

Det er utrolig frimodig når Arbeiderpartiet bruker denne situasjonen til å kritisere Regjeringen for svekkelse av konkurranseevnen og for stort privat forbruk. Arbeiderpartiet har jo krevet høyere offentlige utgifter, større offentlige underskudd og billigere lån til private. Alt dette ville føre til større forbruk og sterkere prisstigning, og større fall i konkurranseevnen. All erfaring viser det. Det norske Arbeiderparti velger med andre ord å kritisere oss for problemer som det selv ville ha gjort meget større.

Det er også ganske utrolig når Arbeiderpartiet

kritiserer oss for at det er satset for lite på forskning og andre vekstfremmende tiltak. Det faktiske forhold er jo at forskningens andel av landets inntekter sank i Arbeiderpartiets siste regjeringsperiode. Etter at vi overtok, har forskningens andel steget vesentlig, og både bevilgningene og effektiviteten skal økes videre. Og mens Arbeiderpartiet ville øke byrdene for næringslivet, har vi lettet dem. Arbeiderpartiet har valgt den lettvinnte vei å foreslå meget mer til nær sagt alt unntatt forsvaret. Men slikt skaper ikke vekst, bare inflasjon.

LO's formann Tor Halvorsen stilte meg noen spørsmål sist mandag, og han har krav på svar. Ifølge Arbeiderbladet spurte han:

Mener (Willoch) virkelig at vi skal gjøre grunnleggende endringer i vårt økonomiske opplegg fordi oljeprisen, eller for den saks skyld dollarkursen, farer opp og ned?

Mitt svar på hans spørsmål er følgende: Jeg mener at når landets inntekter ser ut til å svikte vesentlig, er tiden ikke inne til krav om høyere levestandard og kostnadskrevende reformer til fordel for andre enn de svakeste. Og jeg mener at når landets konkurransevne er for svak, også ifølge opposisjonen, er tiden ikke inne til løsninger som vil svekke konkurransevnen ytterligere.

Dette betyr ikke at jeg går inn for "grunnleggende

endringer", men det betyr at jeg går mot slike endringer som vil forstørre de problemene som fallet i oljeinntektene stiller hele Norge overfor.

Andre har tatt opp igjen den ortodokse teori at lønnsoppgjør bare angår arbeidstagerne og bedriftene, og at fallet i oljeprisene ikke svekker bedriftenes betalingsevne. Jeg håper samfunnshensyn vil veie tyngre i dag: Norge risikerer nå meget store underskudd på betalingsbalansen overfor utlandet. Det er plutselig blitt meget viktigere enn før for oss alle at norske bedrifter kan øke eksporten og utkonkurrere importvarer. Hvis vi innretter oss slik at bedriftene ikke klarer det, kan Norges gjeld til utlandet bli så stor at vi om noen år - uansett regjering - blir tvunget til innstrammingsiltak som også vil ramme de svakeste, enten vi vil det eller ikke. Det er bl.a. dette vi må forebygge ved moderasjon nå.

For øvrig er det jo slik at en rekke av de krav som foreligger, direkte og indirekte vil føre til økte utgifter for staten, som samtidig får meget mindre inntekter. Men nå er det slik at det å begrense underskudd for staten, i virkeligheten betyr å forebygge problemer for alle som bor i landet.

1985 har vært et godt år for norsk økonomi. Aktiviteten i næringslivet har steget meget sterkt, samtidig som vi har hatt den sterkeste sysselsettingsveksten siden

gjenoppbyggingen etter krigen. Vi har et solid utgangspunkt i forhold til andre land, og det er denne situasjonen vi nå bør benytte og beskytte. Vi bør gå sammen om å hindre en krise og bevare et velferdssamfunn - innenfor rammen av det vi har råd til.

Det er vår plikt å peke på risikoen for at sterk økning av offentlige utgifter kan skade landets økonomi og derved alle som bor her, og å peke på risikoen for at kostnadsstigningen kan skade arbeidsplassene og derved svekke sysselsettingen og velstanden. Det betyr ikke på noen måte noe brudd med den foreliggende ansvarsfordeling mellom politikerne på den ene side og partene i arbeidslivet på den annen.

I arbeidet for å skape grobunn for fremgang, er skolen en grunnleggende ressurs. Det er derfor bare fint at forslaget til revidert Mønsterplan har skapt mye debatt. Sett i lys av at hele samfunnet blir stadig mer avhengig av et høyt kunnskaps- og kompetansenivå, er det all grunn til å vie skole spørsmålene stor oppmerksomhet. Hverken samfunnsøkonomisk eller menneskelig har vi råd eller lov til å slå oss til ro med et utdannelsessystem som ikke bringer elevene så langt frem i kunnskaper og

ferdigheter som mulig.

Vi har et høyt utviklet skolesystem i Norge, men det betyr ikke at det ikke kan gjøres enda bedre. Det er også meget som tyder på at situasjonen på viktige områder ikke er fullt ut tilfredsstillende. Vi får f.eks. signaler om at elevene etter avsluttet skolegang for ofte har for svakt faglig grunnlag i nøkkelfag som norsk, matematikk og fremmedspråk. Og siden dette er fag som er helt avgjørende for evnen til videre læring, er det grunn til å ta disse faresignalene alvorlig.

De endringer som er gjennomført i Mønsterplanen når det gjelder timetall og faglig innhold, viser at Regjeringen tar denne utfordringen alvorlig. Men vi kan ikke stoppe ved de faglige styrkingstiltak som nå blir gjennomført. Dette må bare være de første skritt i et mer langsiktig opplegg for å styrke kvalitet og kunnskapsnivå i hele utdanningssystemet, og for å sørge for at også vår arbeidskraft holder tritt med de voksende krav.

Jeg synes også at det er naturlig å vurdere spørsmålet om senket skolealder ut fra denne problemstillingen: Hvorledes kan vi sikre oss at ungdommen - når de skal ut i arbeidslivet eller over til videregående og høyere utdanning - er best mulig rustet når det gjelder kunnskaper og ferdigheter? Dette er ikke bare et spørsmål om hva som er best for seksåringer mens de er seksåringer,

men også et spørsmål om hva som blir best for seksåringene når de blir seksten. Personlig er jeg overbevist om at ettertiden vil undre seg over hvor lang tid det tok å få tilslutning til senket skolealder i Norge, etter at nesten alle andre utviklede land har gått foran.

Regjeringen vil intensivere sitt arbeid for å heve kvaliteten i skolen. Revisjonen av Mønsterplanen for grunnskolen skal bidra til økt kompetanse også i de andre delene av utdanningssystemet. Med basis i Langtidsprogrammet er Regjeringen nå igang med å utarbeide en strategi for økt kvalitet og faglig fornyelse i hele utdanningssystemet.

Økt kompetanse og en sunn og konkurransedyktig økonomi er den eneste farbare veien mot målet: Økt vekst og større muligheter for å løse nye og viktige velferdsoppgaver.

Helse- og sosialtjenesten er i sterk forandring. Økende behov og stadig nye behandlingsmetoder gjør dette felt til vår kanhende største utfordring frem mot årtusen-skiftet. Innenfor en sektor som vokser dramatisk og som allerede krever mer enn en tredjedel av statens samlede utgifter, er det behov for å tenke nytt for å få mer ut av hver krone. Da nytter det ikke å si nei til forandrin-

ger, til omlegginger og til nye forsøk - bare for å rope etter mer penger. Vi må tenke kreativt og spørre oss selv om vi kan finne nye og bedre løsninger enn dem vi er vant til i dag.

Debatten om sykehjemsutbyggingen har i så måte tatt en ny og interessant vending. Det ser ut som stadig flere kommer i tvil om hvor sterkt man bør prioritere økt sykehjemsutbygging i forhold til andre løsninger på de utfordringer som det sterkt økende antall eldre stiller oss overfor.

Antallet nye sykehjemsplasser pr. år er mer enn fordoblet siden 1981 - fra ca. 400 til 8 - 900. I år og neste år skal det hvert år bygges ca. 1.000 nye sykehjemsplasser. Dette er et nødvendig kraftttak. Men målet kan ikke bare være å bygge flest mulig sykehjemsplasser, men samtidig også å arbeide for at behovet skal bli minst mulig. Vi må styrke den åpne omsorgen og spørre hvor mange vi kan greie å gi bedre vilkår utenfor fremfor i et sykehjem - som burde være den siste, og ikke den første utvei.

I Norge er målet for sykehjemsdekningen 7 prosent av befolkningen over 70 år. I Danmark er målet 4 prosent, men det behøver ikke å bety at Danmark alt i alt vil gi dårligere aldersomsorg enn vi. Dette er tankevekkende.

Regjeringen vil sette igang en Aksjon eldreomsorg.

I likhet med Aksjon venteliste skal Aksjon eldreomsorg inneholde stimulanser til effektivisering og nytenkning gjennom forsøk og eksempeltiltak. Vi vil - sammen med kommunene og private organisasjoner - arbeide videre for å bedre boligtilbudet for eldre, for funksjonshemmede og for andre med særskilte behov, slik at vi kan redusere behovet for institusjonsplasser. Et bedre servicetilbud vil ofte være et både bedre og billigere alternativ enn institusjonsplasser.

Men eldrepolitikken er mer enn eldreomsorg. Målet for eldrepolitikken må være aktive eldre. Også eldre mennesker har behov for å bruke sine krefter, for aktivitet og for utfoldelse. Og de utgjør med sin erfaring og sine kunnskaper en stor ressurs samfunnet kan dra større nytte av og ha glede av. Også denne dimensjon vil derfor stå sentralt i Regjeringens arbeid med eldrepolitikken.

I løpet av de fire årene vi har lagt bak oss, er også mediasituasjonen i Norge radikalt forandret. I 1981 hadde vi en av de strengeste monopolordninger som eksisterte i Europa. I dag er vi på vei mot mangfold i stedet for statsdrevet enerett.

Vi har fått uavhengige nærradioer i alle deler av landet, og vi har fått lokalfjernsyn i langt de fleste fylker. For fire år siden sa Arbeiderpartiet nei til enhver form for kringkasting utenfor NRK. På dette

området - som på ganske mange andre - har pipen etter hvert fått en annen lyd. Det er nesten patetisk å oppleve hvorledes Arbeiderpartiet først sier nei til nær sagt alt Regjeringen foreslår, og deretter later som om de egentlig har vært for det som ikke kan reverseres. Men motstanden mot nye fremstøt for større valgfrihet er seig. Og her, som så ofte ellers, viser det seg at det er de som regner seg selv som radikale, som er mest engstelige for å prøve nye veier.

Nå haster det med å få gitt de lokale radio- og fjernsynsstasjoner et skikkelig finansieringsgrunnlag, og Høyre innser at reklame er eneste realistiske utvei. Det er nødvendig for å sikre uavhengighet av de politikere som mediene skal kontrollere. Men vi kan heller ikke forsvare å bruke skattepenger til mer radio og fjernsyn når vi samtidig vet hvilke enorme behov vi vil møte bl.a. i helse- og sosialsektoren, i utdanningen og innenfor forskning.

Det er åpenbart at også tanken om å etablere et TV-2 allerede har stimulert mye initiativ og skapervilje rundt om i landet. Det er i dag heldigvis liten uenighet om at et TV-2 skal etableres - uenigheten dreier seg om hvorledes det skal organiseres, men det er en uenighet som i virkeligheten berører dyptgående prinsippsspørsmål.

Også på dette felt vil tiden vise at det er Høyre som driver nybrottsarbeid. Vi vil riktignok opprettholde

et sterkt og reklamefritt NRK. Men TV-2 derimot, bør være uavhengig av NRK, og uavhengig av staten. Dette er bare mulig i praksis hvis man tillater at TV-2 blir finansiert med reklame. Den viktigste delen av denne oppgaven er ikke å gi næringslivet en ny kanal for reklame - skjønt det kan være viktig nok - men å sikre et økonomisk grunnlag for et uavhengig TV. Kampen for et uavhengig TV, i konkurranse med statens NRK, er en kamp for valgfrihet, mangfold og ytringsfrihet. Økt konkurranse og større valgfrihet vil virke stimulerende på alle aktører - på idérike og innsatsvillige talenter - og det vil gi oss bedre og flere programmer.

I debatten om den økonomiske politikken har vi altfor lett for å konsentrere oss om de akutte problemer. De langsiktige utfordringer er like alvorlige og vanskelige. Beregninger viser at selv om vi ikke skulle gjennomføre noen flere store kostnadskrevende reformer, vil de samlede offentlige utgiftene kunne stige vesentlig sterkere enn bruttonasjonalproduktet for fastlands-Norge i årene fremover. Selv med forutsetninger om mindre standardforbedringer enn det som har vært vanlig hittil, vil de offentlige utgiftene kunne stige fra 61 pst. av bruttonasjonalproduktet (ekskl. olje og sjøfart) i 1983 til over 68 pst. i år 2003. Bare Folketrygdens utgifter vil kunne stige til nærmere 23 pst. av bruttonasjonalproduktet i det nevnte tidsrom.

Slike perspektiver burde mane til ettertanke. Vi kan ikke få den veksten vi trenger i privat virksomhet, dersom det offentlige skal beslaglegge en stadig stigende del av samfunnets ressurser. Vi må bevare en rimelig balanse mellom privat og offentlig økonomi for å sikre arbeid og vekst, men også fordi det er en garanti for valgfrihet, maktspredning og rom for private og frivillige initiativ og virksomhet.

Det er i det hele tatt overraskende å se hvor forsvinnende liten vekt det hittil er lagt på grundige analyser at de enorme utgifter vi allerede har påtatt oss for tiden frem mot årtusenskiftet. Tallene viser at nye kostbare reformer for friske og arbeidsføre mennesker vil begrense mulighetene for å by gode kår for eldre og syke, hvis man ikke vil skjære ned på andre etablerte ordninger.

Viljen til å foreta en reell prioritering til beste for barnefamiliene, helsevesenet og omsorgen for de eldste eldre, innebærer at vi er nødt til å tåle svakere vekst og endog reduksjoner på andre områder. Og det er mulig. Men krever vi for meget nå, blir resultatet mindre til alle på lenger sikt.

Vår strategi for å styrke og trygge velferden må derfor innebære noe langt mer enn automatiske utgiftsøk-

ninger på offentlige budsjetter. Samtidig som ordninger til beste for barnefamilier, helsevesenet og eldreomsorgen skal bygges videre ut, må vi være innstilt på at den offentlige innsatsen i større grad rettes mot de grupper og enkeltmennesker som har størst behov for hjelp. Det må gjennomføres organisasjonsmessige reformer som kan fremme en mer effektiv bruk av ressursene slik at vi kan oppnå mer helse og velferd for hver krone. I tillegg er det også sterkt ønskelig at private ressurser - enkeltmennesker, nærmiljø og frivillige - i enda større grad kan mobiliseres i arbeidet for et bedre samfunn og økt velferd.